

ETHDIARI

Numerò 30
Dijaus 11 de hereuèr 1999

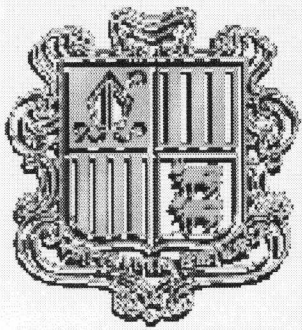
HUELHETON

DIARI

D'ARAN

Prètz: 50 pessetes

ANDÒRRA APROVARÀ ENGUAN UA LEI DE POLITICA LINGÜISTICA TAMB QUÒTES E SANCIONS D'US DETH CATALAN

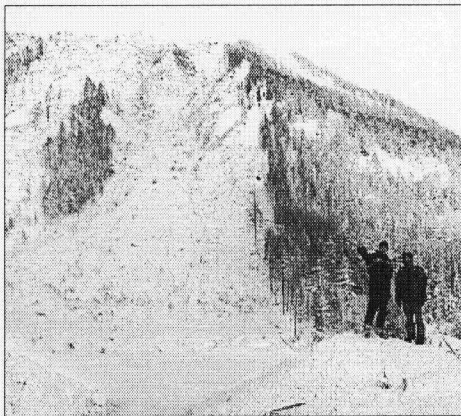
Eth Govern d'Andorra, qu'a coma unica lengua oficiaua eth catalan, acaba de premanir ua lei de politica lingüistica "entà defensar er us deth catalan en toti es sectors productius e publics" qu'inclurà quòtes d'utilisacion d'aguesta lengua e sancions economicas per incompliment leugèr, grèu e plan grèu dera lei, segontes declarèc eth ministre de Cultura andorran, Enric Pujal. Totun, Pujal reconeishèc que "non podem hèr ua lei estricta deth catalan" perque Andorra a d'auer en compde es nau milions de toristes que recep annaument. "Er andorran s'adapte ara interculturalitat", diguec Pujal. D'un aute costat, non i aurà quòtes de cine en catalan. Aguesta lei, que ja a estat aprovada peth Govern, se debatís en grop parlamentari deth partit governamentau, Union Liberau (UL), e entrarà en tramitacion parlamentària en junh. Probablament serà aprovada entath mes de seteme, ja que UL a majoria en Parlament. Encara non i a cap de nòrma en Andorra que fixe er emplec deth catalan, tot e qu'era Constitucion la considere era lengua oficiaua. Mès qu'eth Govern realise d'ençà de 1995 diuèrses campanhes entà promòir er us deth catalan en diuèrsi sectors professionaus. Per exemple, s'an aufrít corsis tath personau des grans magasèms d'Andorra. Ath delà, tamb era naua lei, ua part des sòns dependents aurà de parlar en catalan preferentament. Era pròplèu campanha lingüistica se harà enguan en ambit der espòrt, a on s'emplegue fòrça eth castelhan, segontes eth ministre de Cultura andorran. Entad açò, se promocionarà er us deth catalan tamb publicitat en installacions esportiuas e mieis de comunicacion, e se harà arribar tàs directius der espòrt. Ua auta des campanhes promocionaus s'a hèt enes talhèrs mecanics d'Andorra.

CINEMA SENSE QUÒTES

En çò que tanh ath cinema, era lei de politica lingüistica non fixarà quòtes d'exhibicion de pellicules en catalan, senon que s'atermiarà a promocionar er emplec d'aguesta lengua enes pantalles andorranes. Eth ministre de Cultura reconeishèc que contunharà auent-i mès pellicules en castelhan. Sies des ueit pantalles que i a en Andorra projècten aué en dia pellicules en castelhan, ua ei en francés e ua auta qu'ei en catalan pr'amor des "plan bones relacions" deth Govern andorran tamb er unic empresari de cinema der Estat, Enric Cassany. Era pellicula que se projècte aguesti dies en catalan ei *Mulan*. Eth ministre de Cultura reconeishèc que i a "mès negòci en un aute idiòma que non sigue eth catalan" per çò qu'eth sòn Ministèri costege era publicitat des pellicules qu'un distribuïdor aufrisse en catalan entà exhibi-se tanben en Catalonha. En diuèrsi locaus municipaus d'Andorra s'organisen periodicament cineclubs tamb pellicules en catalan que se projècten gràcies a subvencions.

VARIETAT ANDORRANA DETH CATALAN

Dempús dera aprobacion d'aguesta lei, Andorra reconeisherà coma acadèmia dera lengua er Institut d'Estudis Catalans (IEC), que collabòre actuaument tamb eth Govern en un estudi dera varietat andorrana deth catalan, tamb era intencion d'introdusir naus tèrmes ena pròplèu edicion deth sòn diccionari. Andorra a uns 65.000 abitants, des quaus 18.000 son andorrans. Era rèsta provien majoritàriament de França, Espanha, Anglatèrra e Portugal, que "normaument empleguen era sua lengua mairau", assegurèc Pujal. Ath delà, Andorra a diuersitat d'escòles; a despart des andorranes e publiques, que son majoritàries, i a es privades franceses e espanhòles, que tanben aufrissen ensenhament primari e d'institut. Era majoria de joeni que vò corsar estudis superiors se matricule en universitats espanhòles, o enes franceses.

Era trincada deth dia non a arrenhuet a l'heuar eth mausòn que se viu d'ençà de dimars ena Nauta Savòia francesa.

ES ENTRENAMENTS EN PARC OLIMPIC DERA SÈU D'URGELH PROVOQUÈREN QUE MÈS DE 4.000 PERSONES PASSÈSSEN ERA NET EN OTÈLS, EN TOT ER AN PASSAT

Es entrenaments d'equips e seleccions nacionaus de tot eth mon enes canaus deth Parc Olimpic deth Segre dera Sèu d'Urgelh provoquèren que mès de 4.000 personas passèssen era net en diuèrsi establiments otelèrs dera vila pendent er an passat. Segontes qu'an informat hònts municipaus, eth darrèr an se contractèren 600 ores d'entrenament en Canau Olimpic e se heren dues sessions diàries d'entrenament.

Hònts dera gerència deth Parc expliquèren qu'era prevision entà 1999 "tamb era organizacion deth Campionat deth Mon es dies 9 enquiath 12 de seteme harà que se despassen àmpliament es ores d'entrenament e de pernотacions enes establiments dera Sèu".

Ena actualitat, es equips que son contractadi ena ciutat son es d'Àustria, Soïssa, Eslovènia e Gran Bretanha, tamb un totau de lèu 70 personas entre esportistes e tecnicos.

Entre es dies 15 e 22 dera pròplèu setmana contunharàn en tot entrenà-se es seleccions dera Gran Bretanha e Soïssa, e ath delà se i higrà era espanhòla.

D'un aute costat, es tres piragüistes catalans d'aigües braves, Marc Vicente e Carles Juanmartí, andús dera Sèu, e Toni Herreros, de Pònts, an estat incluidi ena lista d'atletes becadí peth plan dera Associacion d'Espòrts Olímpics.

Tamb er objectiu de podè-se classificar entàs Jòcs Olímpics de Sydney que se celebraran er an 2000, es tres esportistes participaràn en Campionat deth Mon de 1999 que se celebre enguan ena Sèu.

En Campionat deth Mon i participaràn 350 atletes vengudi de 45 païsi, e es competicions classificatòries serviràn entà designar es païsi tamb dret a participar enes pròplèus Jòcs Olímpics.

TRAGÈDIA ENES AUPS FRANCESI

Ua lengua de nhèu de sies mètres de celh e 150 de longada borreç deth mapa ua urbanisacion en Le Tour, ua petita localitat des Aups, a pròp de Chamonix.

Eth laueg a aucit enquia ara aumens dètz personas, mès eth numerò de victimes podèrie acréisher enes pròplèus ores, pr'amor qu'encara i a cinc desapareishudi.

En pògui segonds dotze cases de montanha demorèren caperades jos era nhèu.

Eth laueg s'emportèc per deuant tot çò que trobèc ath sòn pas: bastides, personas, arbes, veïculs...

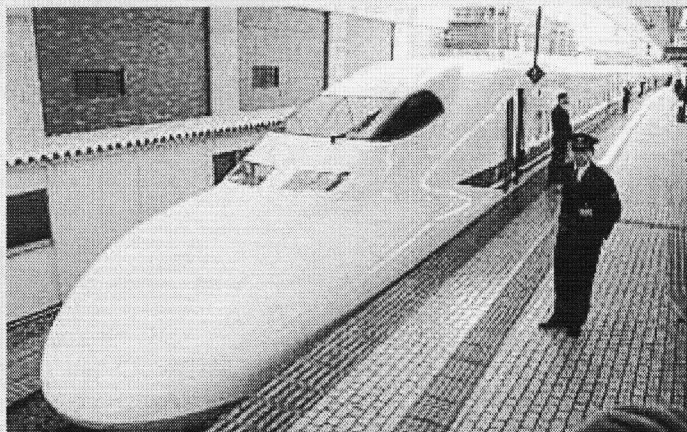
Detzees de pompièrs e socorristes trabalhèren pendent tota era net de dimars en tot sajar de trobar possibles suberviuent.

Des 27 personas sauvades viues, dètz auien herides de diuèrsa consideracion e simptoms de congelacion.

Es autoritats municipaus an presentat es sues condolences tàs familhes des defuntadi e non s'expliquen com ei que Le Tour a pogut èster escenari d'ua tragèdia tan grana.

Era zòna ère qualificada de non perilhosa, per çò que cada iuèrn arremasse milèrs d'esquiars.

HÈTS E GENT ES IMATGES DETH DIA

Era imatge correspon ath modèu deth 'tren bala' japonès, que demore eth darrèr tèst abantes de meté-se en foncionament ena estacion centrau de Tokio. Aguest nau tren se caracterise pera insonorizacion e pera velocitat, que pòt arténher es 285 km/ora.

Pasarèla Cibeles- Era modèu chèca Adriana Karembeau tamb un des vestits de net presentadi ager peth dessenhair Javier Larrainzar entara pròplèu sason Tardor-luèrn 1999-2000.

COLLABORACIONS PERSONAUS

Ia diuersi *gurús* deth *marketing and management* que pontifiquen sus un concèpte relatiuament nau en mon des servicis e especiaument deth torisme com ei eth dera "QUALITAT TOTAU". Un concèpte magic, metaforic e un shinhau esoteric que è d'entèner que pòt apraiar d'un solet viatge toti es problèms des nòsti otlèrs e restauradors.

Diden es que ne saben qu'en moment actuau ei plan importanta era avaloracion dera qualitat en mon toristic. Ei a d'èder, auem de poder avalorar de forma concrèta (tamb ua puntuacion supòsi) era qualitat, eth nivèu de satisfaccion, era relacion qualitat/prètz (un aute còp era qualitat), es tipas de servicis, era eficàcia, e inclús era simpatia deth personau o s'era governanta a estat pro endonviada ara ora d'escuèlher er aroma deth producte que hè qu'eth banh hèsque aulor de ròses o de jordons silvestres.

Hè quauqui ans se didie qu'era referéncia veritabla dera "qualitat" èra diferéncia entre ce qu'eth client demoraue trobar e ce que reuament se trobaue. Tamb aguesta definicion donques, deishariem en mans dera vedença subjectiua deth client, e deth sòn corresponent nivèu d'educacion viatgèra, eth nivèu de qualitat. En aguest cas non sai quina puntuacion obtierie un establiment de cinc estrelhas que non age un ordinador tamb targeta modem ena abitacion (indispensable entà fòrça gent) o ben un establiment de dues estrelhas tambjacuzzi ena cambra de banh. A més qualitat er establiment de dues estrelhas?

QUALITAT TOTAU

Dilhèu entà segontes quin tecnic òc que l'a, perque era realitat despassa era expectatiua.

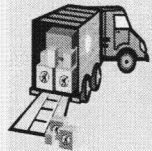
Creigui qu'era qualitat ei un concèpte plan més simple. Segontes eth diccionari dera lengua catalana, qualitat ei era "manèra d'èster bona o dolenta d'ua persona o causa" e qu'ei pro, non cau cercar definicions complicades ne hèr *braims stromings* entà veir çò quedemònis ei era qualitat. Ei era manèra d'èster.

Didie eth mèn pair-sénher (EPD) que "en un restaurant car non demanes jamès arren de bon prètz e en un restaurantbarato non demanes jamès arren de car" e non *falhe* jamès. Sò segur qu'ena Tour d'Argent non saben hèr ua bona truèita de truhes e non podem demanar un foie d'auca tamb sauternes en un bar de carretèra pr'amor que segurament li daram era rason ath mèn *abuelo* (que per cèrt, non anèc tà Cuba).

Tot çò que è dit enquia ara, non vò pas d'èder que non ajam de gèsser e veir com se hèn es causes en d'autoi lòcs, senon ath contrari, auem d'aprèner fòrça causes e veir fòrça establiments entà poder contunhar hènt es causes ben hètes e aprèner des autoi. Absolutament tostemp ei positiu amassà-mos tamb d'autoi profesionaus deth madeish grèmi e comprovar es respectius estats d'anim e diferents manèras d'actuar. E ja i èm. Mos cau comportà-mos tau com èm, non mos auem de voler comparar tamb establiments fantastics d'autoi parçans, auem de dar eth servici qu'auem tamb es caracteristiques qu'auem, perque açò mos da era nòsta personalitat e ei era nòsta manèra d'èster e, per tant, qu'ei era "nòsta qualitat".

Miquel Campà

AGENDA

**Mercat
en
Vielha**

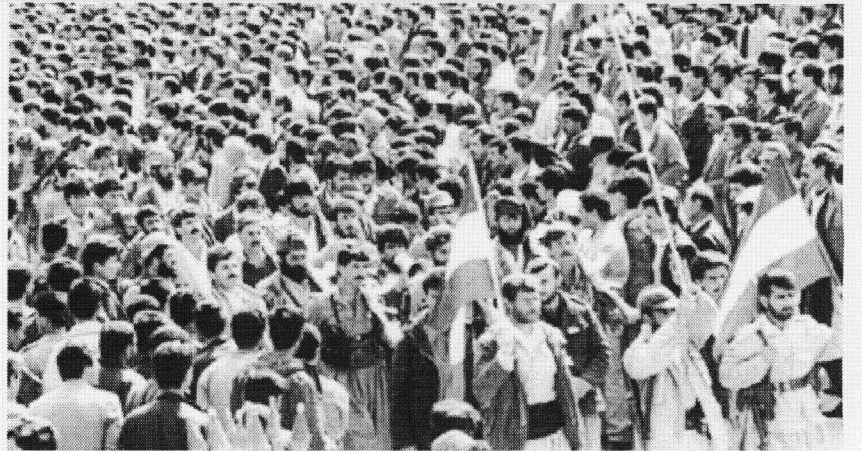
Tot eth maitin.

**CERCAM
correctors de
catalan,
castelhan,
galhèc e
aranés.**

Telefon 973 64 1772

ETH GOVÈRN CENTRAU S'OPÒSE ARA DECISION DETH PARLAMENT BASC DE CEDIR ERA SUA SEDENÇA ARA ASSEMBLEA KURDA

Eth Govèrn centrau, en paraules deth sòn ministre d'Exteriors, Abel Matutes, a expressat era sua oposicion ara decision deth Parlament Basc de cedir era sua sedença ara Assemblea kurda en exilh. Eth ministre d'Ahèrs Exteriors a considerat "un prigond error" era cesion dera sedença deth Parlament Basc ara Assemblea kurda en exilh, e a avertit qu'aguesta decision damnatjarà es exportacions basques e dera rèsta d'Espanha entà Turquia. Enes passadissi deth Congrès, en ua compareishença deuant era Comission d'Exteriors, eth ministre a rebrembat qu'es relacions exteriors son competéncia der Estat. Ath delà, a soslinhat qu'era Assemblea intègre membres deth Partit des Trabalhadors deth Kurdistan (PKK), qu'a participat "en nombrosi atemptats terroristes", per çò qu'era cession dera sedença deth Parlament Basc pòt supausar "un gèst inamistós" entà Turquia, un país "aliat" tamb Espanha per "magnifiques relacions de tot tipe". Per tot aquerò, eth titular d'Exteriors s'a mostrat convençut qu'aguesta mesura carregarà "repercussions negatiues" entad aguesta relacion. "Açò afectarà plan negatiuament es nòstes exportacions, es interèssis dera economia espanhòla e, plan particularament, es exportacions e es interèssis dera indústria basca", higeç. Abel Matutes assegurèc qu'eth Govèrn "estúdie eth tèma entà actuar tamb era màger coeréncia, més laguens deth maxim respècte entara legalitat" e auancèc que se proibirà era entrada en Espanha des membres dera Assemblea Kurda que non siguen legaument en espaci Schengen. Pera sua part, eth ministre d'Interior, Jaime Mayor Oreja, afirmèc qu'eth Govèrn "harà tot çò possible, tamb era lei ena man" entà esvitar aguest "espectacle deplorable entath País Basc", pr'amor que deishar es installacions tar autonomatament Parlament Kurd en exilh "ei ua escenificacion més d'ua radicalisacion de posicions". Tanben a considerat deplorable qu'aquera institucion se veigue "portada peth front nacionalista, per ua estratègia de copament a on çò qu'ei important ei com hèr mau ara democràcia espanhòla".

50 PERIODISTES ASSASSINADI ER AN PASSAT E 100 MÈS D'EMPRESONADI

EN AMERICA LATINA I A ERA MIEITAT DE CASSI DE VIOLACION DERA LIBERAT D'EXPRESSION

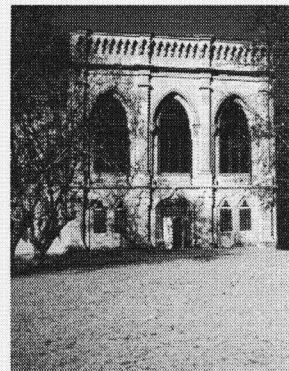
Uns 50 periodistes sigueren assassinadi er an passat en tot eth mon, en tot qu'uns autoi 100 son en preson per motius profesionaus, segon er Institut Internacionau de Premsa (IPI), que destaque America Latina coma capdauancèra en violacions dera libertat d'expression. Un "libre d'orror": atau qualificèc er informe annau sus era libertat

quinsevolh aute país deth mon". En Africa, a on "i a plan més fuselhs e mines antipersona que telefons, ràdios e televisors", es mieis de comunicacion son "fòrça politisadi pr'amor d'ua manca cronica de sòs". Tanben diuersi periodistes sigueren assassinats en aguest continent. En Àsia, "era autentica libertat d'expression contunhe sent sonque ua esperança entara majoritat des païsi" d'aguest continent, "a on son abituaus era censura e era violéncia contra es mieis de comunicacion", hig er IPI. Eth regim dera milícia fonamentalista des talibans, en Afganistan, atau com eth de Birmània, se menten en informe com es més herotges adversaris dera libertat de premsa. Ua situacion pariona ei era de Malàsia a on, segontes er IPI, es autoritats locals "descriuen era nocion occidentau de libertat de premsa com ua libertat tà d'èder mentides".

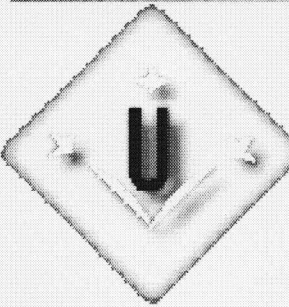
BELGRAD

En Euròpa, er IPI critique especiaument Belgrad, a on "eth parlament sèrbi adoptèc ua lei draconiana que proibís era difusion de programes estrangèrs", e es autoritats deth quau "an declarat era guèrra ara premsa que sage de curbir tamb objectivitat es eveniments de Kosòvo". En Rússia "son fòrça es trebucs as qu'era premsa a de hèr tèsta", en particular d'ençà qu'er "assassinat siguec eth metòde preferit de censura en aumens cinc cassi enguan". Er IPI enumèr er assassinat d'un periodista en Geòrgia e cassi d'intimidacion en Albània, Bielorrússia o Croàcia. Er organisme deplore tanben qu'era còrt constitucionau bulgara admète coma d'acòrd tamb era Constitucion un còdi penau que prevè penes de preson per "ofenses periodistiques".

RECTORS DE DIFERENTES UNIVERSITATS D'EURÒPA ASSISTIRÀN AS ACTES DETH 700 ANIVERSARI DERA UNIVERSITAT DE LHÈIDA

Era Universitat de Lhèida (UdL) acuelherà eth pròplèu mes d'abriu era assemblea generau deth nomentat Grop Compostèlla, qu'arremasse 80 rectors des universitats més antigues d'Euròpa.

Eth rector dera UdL, Jaume Porta, a explicat qu'en aguesta trobada, que se hè laguens des actes deth 700 aniversari dera creacion der Estudi Generau de Lhèida, se debaterà era creacion d'un doctorat europèu omologat en toti es païsi der ambit dera Union Europèa. En un aute des actes previsti tanben entath mes d'abriu, eth president dera Generalitat, Jordi Pujol, presidirà era comission deth 700 aniversari dera UdL, ena quau se liuraràn es medalhas d'aunor dera universitat lheidatana tà diuerses personalitats. Es guardonadi son eth director generau dera Caisha de Catalonha, Francesc Costabella; eth president deth

Banc de Santander, Emilio Botín; eth baile de Lhèida, Antoni Siurana; eth president dera Deputacion de Lhèida, Josep Grau; e er excomissionat d'Universitats, Josep Laporte. Era investidura de dus nau doctors *Onoris Causa* serà un aute des actes destacadi organisats pera Universitat de Lhèida entà enguan. Se tracte des scientifics Joan Oró e Roc Pifarré, toti dus neishudi en Lhèida, e qu'an desvolopat era sua activitat profesionau enes Estats Units.

de premsa en mon eth director der IPI, Johan Frit. "Bona part dera poblacion mondial viuen en païsi a on es principis fundamentaus de libertat d'expression non son respectadi", soslinhe er informe. Era capdauancèra des violacions ei America Latina, a on i a lèu era mieitat des cassi de periodistes assassinadi de tot eth mon. Entre eri, dètz moriren en Colòmbia, cinc en Mexic e quate en Brasil. Segontes er informe, "jamès es periodistes d'America Latina non an estat tan liures com ara -exceptat eth cas de Cuba-, més ath madeish temps contunhèren impunes es atacs contra es mieis de comunicacion er an 1998, en particular provocadi per foncionaris corruptes, traficaires de dròga e membres deth crim organistat, que sagen d'empedegar qu'era premsa informe sus es sues activitats".

CAP DE MÒRT EN ALGERIA

Er IPI destaque que, per dusau an consecuti, cap de periodista algerian non siguec assassinat, més rebrembe que "25 periodistes son empresonadi en Turquia, més qu'en

Edite ETH DIARI
Familia Colomines
Centre d'estudis VIVENCIA ARANESA
Aula Europa des Pirineus (Val d'Aran)
Carrer Doctor Manel Vidal
locau num. 5
(Darrèr edifici/ Ath cant der Espitau)
25530 Vielha-Val d'Aran
Telefon: 973641772
Fax: 973640871
E-mail vivenciaaranesa@ctv.es

Editor e director: Joan-Ramon Colomines-Companys.
e-mail: jrcc@apdo.com

Informatica e d'essenh: Marc Colomines i Nadal.

Equip de correctors: Pilar Barés e Xavier Gutierrez.

Equip comerciau: Ramon Agulló i Teixidor.

Impression: Xerox's Document Center 220 ST d'ETH DIARI
en Vielha. Tirada: 1000 exemplars.